

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА РАДА

РІШЕННЯ

Про затвердження Програми збереження, вивчення та популяризації Більського городища на період 2018-2022 років

Керуючись пунктом 16 частини 1 статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», статтю 22 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», Законами України «Про культуру», «Про музеї та музейну справу», «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини», з метою збереження, вивчення та популяризації унікальних об'єктів культурної спадщини, розглянувши розроблений обласною державною адміністрацією проект обласної програми розвитку і популяризації Більського городища на період 2018-2022 років, враховуючи висновки постійних комісій обласної ради,

ОБЛАСНА РАДА ВИРІШИЛА:

1. Затвердити Обласну програму збереження, вивчення та популяризацію Більського городища на період 2018-2022 років (додається на 19 арк.).

2. Організацію виконання рішення покласти на Управління культури Полтавської облдержадміністрації, контроль за його виконанням – на постійну комісію з питань освіти, науки та культури Полтавської обласної ради.

**ГОЛОВА
ОБЛАСНОЇ РАДИ**

О.Ю.БІЛЕНЬКИЙ

**Програма збереження, вивчення та популяризації
Більського городища
на період 2018-2022 років**

Додаток
до рішення
сесії Полтавської обласної
ради сьомого скликання
від

РОЗДІЛ 1.
Паспорт
Програми збереження, вивчення та популяризації Більського городища
на період 2018-2022 років

1.	Ініціатор розроблення Програми	Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про розроблення проекту програми	Указ Президента України від 30.12.2013 № 717/2013 «Про додаткові заходи щодо державної підтримки культури і мистецтва в Україні»; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.02.2016 № 119-р «Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ»; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.07.2017 № 489-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій» Стратегія розвитку Полтавської області на період до 2020 року
3.	Розробник та співрозробники Програми	Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації Комунальна установа «Історико-культурний заповідник «Більськ» Полтавської обласної ради
4.	Відповідальний виконавець Програми	Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації Департамент будівництва, містобудування і архітектури та житлово-комунального господарства Полтавської обласної державної адміністрації Управління інфраструктури та туризму Полтавської обласної державної адміністрації Комунальна установа «Історико-культурний заповідник «Більськ» Полтавської обласної ради
5.	Номер і назва операційної цілі Стратегії розвитку Полтавської області на період до 2020 року, якій відповідає програма	Операційна ціль 2.4. Реалізація туристичного потенціалу регіону Операційна ціль 3.2. Розвиток сільських територій та периферії навколо малих міст
6.	Термін реалізації Програми	2018-2022 роки

7.	Етапи виконання програми (для довгострокових програм)	Програма виконується в один етап
8	Бюджети, з яких залучаються кошти на виконання програми	Обласний бюджет
9	Очікуваний обсяг фінансування програми, всього	14,962 млн. грн
	у тому числі за рахунок коштів:	
а)	державного бюджету;	
б)	обласного бюджету;	14,962 млн. грн
в)	районного, міського, селищного (сільського) бюджету;	
г)	інших джерел фінансування	

Розробник програми

Управління культури облдержадміністрації

РОЗДІЛ 2.

Визначення проблем, на розв'язання яких спрямована Програма

Програма збереження, вивчення та популяризації Більського городища на 2018-2022 роки розроблена відповідно до:

Конституції України, законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про культуру», «Музеї та музейну справу», «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини»;

указу Президії Верховної Ради Української РСР «Про ратифікацію Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» від 4 жовтня 1988 року № 6673-Х;

указів Президента України:

від 30.12.2013 № 717/2013 «Про додаткові заходи щодо державної підтримки культури і мистецтва в Україні»;

від 12.06.2015 №334/2015 «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді»;

від 13.10.2015 № 580/2015 «Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки»;

розпоряджень Кабінету Міністрів України:

від 1 лютого 2016 р. № 119-р «Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ»;

від 19.07.2017 р. № 489-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій».

Розроблення даної Програми обумовлене нагальними потребами щодо розвитку та популяризації пам'ятки археології світового значення – Більського городища.

Даний об'єкт культурної спадщини являє собою залишки величного протоміста скіфської доби. Воно ототожнюється з древнім містом Гелон, описаним «батьком» історії Геродотом. Територіально городище розміщене у межах Полтавської (Котелевський та Зіньківський райони) та Сумської (Охтирський район) областей. Його площа, за останніми підрахунками, понад 5000 га, протяжність фортифікаційних споруд – 36 км. Цілком справедливо пам'ятка визнана вченими найбільшим укріпленим поселенням Європи.

Уже більше 110 років на Більському городищі проводяться археологічні дослідження. Їх результати ствердно доводять, що пам'ятка була центром давнього державного утворення племен Дніпровського лісостепу за доби раннього залізного віку. Під час досліджень археологами виявлені рештки господарських та культових споруд, об'єкти промислового виробництва (характерні для занять залізобудування, бронзоліварною, гончарною та сільськогосподарською справами), численні ґрунтові та курганні поховання.

Результати вивчень Більського городища узагальнені в ряді наукових праць, у тому числі монографічних, увійшли до енциклопедичних видань світу.

Постановою Кабінету Міністрів України від 03 вересня 2009 року № 928 «Про занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» комплексу пам'яток території і округи Більського городища надано статус національного (охоронний номер – 160018-Н).

З метою збереження унікального археологічного об'єкта, подальшого наукового вивчення, а також розвитку туристично-екскурсійної справи в його межах, ХІХ сесія ІV скликання Полтавської обласної ради рішенням від 15.04.2005 року створила Комунальну установу «Історико-культурний заповідник «Більськ» (далі – заповідник «Більськ»).

Передувало цьому рішення XVI сесії XXIII скликання від 15.02.2011 року Полтавської обласної ради «Про організацію охоронюваної археологічної території «Більське городище». Ним визначено пам'ятки археології, історії, культури, архітектури та природи, що входять до складу унікального комплексу.

На сьогодні в межах Більського городища та в його найближчій окрузі вченими виділено близько 50 археологічних пам'яток (поселень, курганних некрополів і т.д.). На даний момент з них паспортизовано 18 од. Близько 80 % території городища залишається недослідженою.

Артефакти з досліджень Більського археологічного комплексу знаходяться в музеях України (Київ, Харків, Донецьк, Полтава, Опішне), Росії (Державний Ермітаж у Санкт-Петербурзі), проте на сьогодні не презентуються гідно полтавській громаді через відсутність музею власне на території городища. Крім того, протягом 12 років існування заповідника «Більськ» так і не було вирішено проблему забезпечення установи офісним приміщенням, у якому було б можна розмістити адміністративні кімнати, виставкові зали, фондосховище, архів, бібліотеку.

Наявних в заповідника «Більськ» ресурсів не вистачає для здійснення повноцінних пам'яткоохоронних заходів, проведення широкомасштабних археологічних вивчень (розвідок та розкопок), розвитку туризму та екскурсійної справи, організації знакових культурно-мистецьких заходів на теренах непересічного об'єкта культурної спадщини. Однак, результати останніх археологічних сезонів ствердно доводять, що Більське городище по праву вважається археологічною перлиною старожитностей Європи. Знахідки з курганів 2016-2017 рр. (найбільш цінні за всю 110-річну історію вивчень пам'ятки) претендують на статус «відкриття року в Україні» та будуть окрасою будь-якого вітчизняного чи закордонного музею.

Програма дозволяє провести інноваційні зміни – відкрити на базі заповідника «Більськ» музейний комплекс державного значення та науково-

дослідний центр, а також розвинути інфраструктуру шляхом розбудови Музею під відкритим небом, Алеї археологів, хостелу для туристів, всеосяжної презентації народних промислів, розробки різнопланових екскурсійних маршрутів для міжнародної туристичної промоції Більського городища. Передбачається вирішення питання транспортного забезпечення установи, у тому числі для проведення археологічних розкопок.

Програма має забезпечити більш сприятливі умови для розвитку сфери охорони культурної спадщини в межах Більського городища. Одне з важливих завдань – поповнення державної частини Музейного фонду України новими небуденними археологічними колекціями з території пам'ятки, підтримка фондово-реставраційної діяльності заповідника «Більськ», розвиток процесу проведення землевпорядних робіт в межах древньої фортеці.

Очікується, що буде вирішено проблеми термінового дослідження об'єктів городища, розпайованих за категорією земель сільськогосподарського призначення, а також чітко визначено межі і режими використання пам'яток (поселень, могильників) у складі комплексу.

Програма також передбачає покращення ресурсного забезпечення, поліпшення матеріально-технічної бази заповідника «Більськ».

РОЗДІЛ 3. Визначення мети Програми

Обласна Програма розвитку історико-культурного заповідника «Більськ» була прийнята лише на період 2005-2009 роки. На далі подібні програми не приймалися.

Дана Програма передбачає повноцінне збереження, вивчення та презентацію в науковому та туристичному світах об'єкта археології (II тис. до н.е. – XVII ст.) – Більського городища.

Головна мета – досягнення збалансованого та стійкого розвитку заповідника «Більськ» як багатофункціонального інноваційного центру охорони, дослідження й музейної презентації найдавнішої культурної спадщини, а також всеукраїнського осередку зростання внутрішнього та в'їзного культурно-освітнього та екологічного туризму. Вона передбачає:

- створення сучасного Музейного комплексу Більського городища, забезпеченого інноваційним експозиційним обладнанням;
- розбудову унікального Музею під відкритим небом та Алеї археологів на території Більського археологічного комплексу;
- відкриття авторитетного вітчизняного наукового центру з вивчення скіфської доби, пізньоримської, ранньослов'янської й козацької епох для повноцінної роботи дослідників Більського городища;
- виконання комплексу умов для створення державного заповідника «Більськ» з подальшим наданням установі статусу національного;

- виконання умов для віднесення комплексу пам'яток території та округи Більського городища до списку Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні;
- збереження і істотне поповнення музейних та бібліотечних фондів заповідника «Більськ»;
- впровадження сучасних інформаційних технологій і технічних засобів в роботі заповідника «Більськ» та експедицій, що працюють на Більському городищі;
- популяризація матеріальної культурної спадщини з відповідною інфраструктурою (хостел при музейному комплексі, приватні міні-готелі в с. Більськ та смт Котельва) Більського городища в музейних закладах України та Європи;
- здійснення комплексу дієвих заходів щодо боротьби з грабіжниками (т.зв. «чорними археологами») старожитностей Більського мікрорегіону;
- координація зусиль органів культурної спадщини Полтавщини та Сумщини щодо збереження, дослідження та презентації Більського городища;
- забезпечення дотримання лісогосподарськими підприємствами (установами, організаціями), які діють на території пам'ятки, норм та вимог охорони об'єктів культурної спадщини, у т.ч. шляхом укладання договорів сервітутів;
- збереження унікального рослинного світу в межах Більського археологічного комплексу, віднесення найбільш унікальних ділянок до категорії земель природно-заповідного фонду;
- розбудова туристично-атракативних місць на Більському городищі (фортечний мур міста Гелон, вежі, житлові та господарські об'єкти епохи раннього залізного віку);
- розвиток наукового, рекреаційного, пізнавального, паломницького, екстремального туризму на території Більського городища;
- популяризація історико-культурної спадщини Більського городища шляхом видання наукових робіт (монографії, збірники праць і т.д.) та туристично-презентаційних матеріалів;
- організація культурно-мистецьких масових свят (фестивалів, концертів, конкурсів-симпозіумів) на території Більського городища як передумова повноцінного та всебічного представлення самотутньої та героїчної історії Української Держави;
- налагодження контактів з бізнес-структурами, з науково-популярними медійними виданнями (каналами) України та зарубіжжя (Discovery Chanel та ін.) щодо популяризації Більського городища, розвитку туризму на його території та міжнародної промоції пам'ятки.

Місія Програми – збереження історико-культурної спадщини і природно-заповідного фонду комплексу пам'яток території та округи Більського городища, створення на основі його наукового вивчення значущих для Полтавщини, України та світового співтовариства культурних цінностей та висококонкурентних продуктів та послуг, здатних сприяти довгостроковому розвитку соціально-економічного розвитку територій Котелевщини та Зіньківщини.

Програма визначає стратегію розвитку і популяризації даної пам'ятки на 2012–2022 роки.

Додатковими цілями є розвиток культурних традицій Полтавщини, збереження вітчизняних історичних цінностей, створення максимально сприятливих умов для пізнання сторінок древньої історії пересічними відвідувачами, задоволення духовних і естетичних проблем екскурсантів, відродження та популяризація національної культури, організація більш повного, змістовного дозвілля й масового відпочинку населення.

РОЗДІЛ 5.

Очікувані показники успішності програми (критерії оцінки ефективності виконання заходів програми)

Реалізація Програми має сприяти досягненню наступних показників:

- повноцінне збереження унікальної пам'ятки археології національного значення – Більського городища;
- поступове перетворення заповідника «Більськ» на потужний вітчизняний науковий та культурний центр;
- розширення наукового потенціалу установи;
- вирішення проблем щодо контролю за веденням господарської діяльності у межах території, що перебуває під опікою заповідника «Більськ»;
- збільшення площ якісно досліджених територій Більського городища;
- поповнення наукових фондів установи новими небуденними артефактами;
- виготовлення нового зведеного Паспорта на комплекс пам'яток території та округи Більського городища;
- розбудова туристичної інфраструктури в межах заповідника «Більськ»;
- поглиблення інтеграції послуг заповідника на туристичні ринки України;
- збільшення в 15-20 разів кількості відвідувачів Більського городища.

Завдяки цьому, як передбачається, відбудеться поступовий вихід Більського городища на європейський науковий простір та міжнародний ринок туристичних послуг.

Соціальний ефект реалізації Програми полягатиме в утвердженні Більського городища в статусі наукової та туристичної перлини Полтавщини, що, у свою чергу, дасть розвиток сільським територіям, на яких розміщена пам'ятка.

Показники успішності Програми збереження, вивчення та популяризації Більського городища на 2018-2022 роки

Показники успішності проекту	Значення показника станом на початок реалізації програми	Одиниця виміру	Прогнозні значення показників успішності станом на завершення бюджетного року					Джерела інформації показників
			2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Відкриття на базі заповідника «Більськ» сучасного	0	Одиниць	1	-	-	-	-	Статистична звітність

музейного комплексу								
Збільшення кількості наукових фондів заповідника «Більськ»	13 000	Одиниць	14 000	17 000	20 000	25 000	30 000	Статистична звітність
Збільшення кількості відвідувачів Більського городища	1000	осіб	3000	10 000	15 000	20 000	25 000	Статистична звітність
Проведення обласних культурно-мистецьких свят	1	одиниць	2	2	2	2	2	Статистична звітність
Проведення науково-рятивних розкопок курганів Більського городища	2 (щороку)	Одиниць	6	6	6	6	6	Статистична звітність
Здійснення охоронних археологічних робіт на поселеннях городища	1	Одиниць	3	3	3	3	3	Статистична звітність
Видання нових наукових праць про Більське городище	2 (щороку)	Одиниць	4	4	4	4	5	Статистична звітність
Проведення Всеукраїнських наукових конференцій, семінарів з тематикою Більського городища	1 (щороку)	Одиниць	2	1	1	2	1	Статистична звітність
Розробка Плану організації території Більського городища	0	Одиниць	0	1	0	0	-	Статистична звітність
Створення Паспорта на комплекс пам'яток території та округи Більського городища	0	Одиниць	1	-	-	-	-	Статистична звітність

Придбання транспортних засобів для заповідника «Більськ»	1	Одиниць	2	-	-	-	-	Статистична звітність
--	---	---------	---	---	---	---	---	-----------------------

РОЗДІЛ 6.

Координація та контроль за ходом виконання Програми

Організаційний супровід та координація діяльності щодо виконання Програми здійснюється Управлінням культури Полтавської обласної державної адміністрації.

Контроль за виконанням Програми здійснюється Полтавською обласною державною адміністрацією та постійними комісіями Полтавської обласної ради з питань бюджету та управління майном, з питань світи, науки, культури.

Відповідальні виконавці Програми надають до 10 січня наступного за звітним роком, починаючи з 2019 року, інформації про виконання заходів Програми Управлінню культури облдержадміністрації для узагальнення та щорічного подання до 20 січня Департаменту економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій облдержадміністрації.

Управління культури облдержадміністрації щорічно оприлюднює на офіційному сайті облдержадміністрації інформацію про виконання програми.

**Начальник Управління
культури Полтавської
облдержадміністрації**

Г.І. Фасій